

vooraan

commentaar

Bart Brinckman

Zonder regie wenkt de onderhandelingschaos

De discussie over de communautaire toekomst van België kreeg een valse start. Dat hoeft niet dramatisch te zijn, maar het blijft een flinke waarschuwing. Misschien ligt de lat te hoog en is het ondenkbaar om tegen 2024 een wervend project voor te leggen dat de institutionele organisatie in een definitieve plooi legt. Op zijn minst moet het worden geprobeerd.

Iedereen deelt het uitgangspunt. Op dit moment werkt het niet. Maar dat blijft het eenvoudige deel van de analyse. Binnen de regering-De Croo kregen twee ministers de opdracht om alles te animeren. Jammer genoeg sprak een ervan, minister van Binnenlandse Zaken Annelies Verlinden (CD&V), voor haar beurt. Haar woorden klonken ook slordig. Op een nieuwarme dag genereert dat kopij om de verontwaardiging te kanaliseren. Ten gronde levert het niets op.

Haar tussenkomst stelt scherp op de noodzaak aan regie. Alle partijen denken na over de communautaire toekomst van het land, van afgewerkte plannen is nog geen sprake. Ook maken de diverse parlementen zich klaar om, onder leiding van de voorzitter, de standpunten met elkaar

te verzoenen. Op zich is dat haast onmogelijk, laat staan dat al deze parlementaire voorstellen snel in een bezielend project geïntegreerd kunnen worden.

Op twee manieren kan er orde in de chaos worden gebracht. Ofwel gaan

de regionale regeringen structureel met elkaar aan de slag en bieden ze de federale regering een eindresultaat aan. Dat lijkt gedoemd om te mislukken. Daarom moeten de partijvoorzitters het heft in handen nemen. Door de aard van hun functie reikt hun invloed over de diverse parlementen heen. De federale meerderheidspartijen moeten het voortouw nemen, om vervolgens de oppositie bij het werkstuk te betrekken.

Zo'n werkwijze oogst kritiek. Het lijkt de zoveelste overwinning van de partitatie. Toch biedt deze minst slechte oplossing het meeste kans op succes. De voorzitters moeten transparantie, efficiëntie en eenvoud als leidraad nemen. Waarbij alle taboes op de schop gaan en de rechten van minderheden koste wat het koste worden gewaarborgd.

Vereenvoudigde instellingen zijn een besparing op zich. Helaas investeerden de partijen de jongste jaren te weinig in diepgang en te veel in hoogdravende verklaringen. Het is daarom zeer de vraag of dit gepolariseerde land met een nieuwe structuur tot rust gebracht kan worden. De partijvoorzitters zullen toch een inspanning moeten leveren. Want hoe goed bedoeld ook: de kans dat de introductie van geëngageerde burgers de ultieme uitweg toont, lijkt gering.

Een halve suggestie van minister Annelies Verlinden (CD&V) leidde tot een vloedgolf aan Franstalige reacties. © Jimmy Kets

Al bij eerste passen trapt Vivaldi op communautaire mijn

STAATSHERVORMING De regering-De Croo wil 'zonder taboes' de Belgische staatsstructuur fundamenteel vereenvoudigen. Waarom zou dat deze keer wel lukken, als een half woord al tot een communautaire storm leidt?

PS-vicepremier Pierre-Yves Dermagne: 'Een voorstel dat 1,3 miljoen Belgen compleet negeert? Een valse start.' Brussels minister-president Rudi Vervoort (PS): 'Brussel is en blijft een volwaardig gewest, wat er ook over gezegd wordt.' Ecolo-covoorzitter Rajae Maouane: 'Brussel is een *région à part entière* die respect verdient.' MR-vicepremier Sophie Wilmès: 'Brussel beschouwen als een *sous-entité* is geen optie.'

Een halve suggestie van minister van Binnenlandse Zaken en Institutionele Hervormingen Annelies Verlinden (CD&V), woensdag, leidde tot een vloedgolf aan Franstalige reacties. In een tekst, op voorhand bezorgd aan het persagentschap *Belga*, meldde Verlinden dat ze op een gastcollege aan

de UGent een hervorming van België volgens het '2+2-model' als optie zou voorstellen, met twee 'deelstaten' (Vlaanderen en Wallonië) en twee – per definitie ondergeschikte – 'deelgebieden' (Brussel en Duitstalig België).

In haar toespraak zelf schoof ze zowel het 2+2-model als vier equivalente deelstaten als opties naar voren en sprak ze het woord 'deelgebied', wat vertaald werd als *sous-entité*, niet uit. Maar het kwaad was geschied. Ook gisteren reageerde MR-minister David Clarinval, samen met Verlinden bevoegd voor de denkoefening over de staatsstructuur, nog fel. 'Onze rol is om te luisteren en uiteindelijk met voorstellen te komen, zeker niet om de conclusies van deze uitvoerige dialoog voor te zijn.'

De Vivaldi-regering heeft zich tot doel gesteld tegen het einde van de legislatuur in 2024 'een nieuwe staatsstructuur' voor te bereiden via 'een breed democratisch debat' en 'zonder taboes', aldus het regeerakkoord. De vraag is hoe verregaand en tabeloos die oefening kan zijn, als een halvelings uitgesproken suggestie al leidt tot getrokken messen.

Politieke utopie

Het verbaast niet dat al van bij de eerste passen van Vivaldi in het communautaire mijnenveld Brussel de spijlzwam is. In de hoofdstad komen alle institutionele complexiteiten en gevoeligheden samen. Als gewest oefent Brussel zelf grondgebonden bevoegdheden uit, zoals wonen of leef-

milieu. De Vlaamse en Franse gemeenschappen zijn er dan weer bevoegd voor 'persoonsgebonden' materie, zoals onderwijs.

Vlaanderen wil die band met Brussel niet verbreken, maar ook Wallonië koestert de Fédération Wallonie-Bruxelles. Het Belgische bestel echt vereenvoudigen kan haast niet anders dan door de dualiteit van gemeenschappen en gewesten – die de fundamentele vormen van het Belgische federalisme – los te laten. De politieke consensus daarover groeit op het eerste gezicht zienderogen. De SPA, MR en de groenen waren al langer voor het idee van vier gewesten gewonnen. PS-voorzitter Paul Magnette zette in december de deur open, en ook Open VLD pleit te ervoor. Ook bij CD&V is het dus geen taboe meer.

Maar zoals steeds in het Belgische institutionele kluwen hangt alles af van de modaliteiten en uitzonderingen. Vier strikt afgescheiden gewesten die alle deelstaatbevoegdheden uitoefenen, zijn een politieke utopie. Magnette verduidelijkt later dat de Fédération Wallonie-Bruxelles 'sterk' moet blijven, via verregaande samenwerking tussen Wallonië en Brussel.

Ook Verlinden benadrukte dat Vlaanderen bevoegdheden als onderwijs, cultuur en medische hulp moet kunnen blijven uitoefenen. Benjamin Dalle, de communautaire specialist van CD&V en als Vlaams minister bevoegd voor Brussel, stelt het nog forser. 'We hebben geen probleem met een sterk Brussels Gewest. Maar Nederlandstalige scholen onder Brussels bestuur, dat gaat niet. No

pasarán.'

'Een systeem met vier deelstaten klinkt eenvoudig en intellectueel mooi, maar zo simpel is het niet.' Dalle stelt voor dat de Franstaligen zich intern institutioneel herorganiseren en dat ook Brussel zelf vereenvoudigd wordt (zie hiernaast).

Cosmetische operatie

De bewegingruimte voor Vivaldi om België te hertekenen, lijkt daarmee beperkt. De gevoeligheden aan beide kanten van de taalgrens blijven torenhoog. Meer nog, als aan de principes van bevoegdheidsuitoefening in Brussel nauwelijks wordt geraakt, is een evolutie naar vier deelstaten eerder een cosmetische dan een hervormende operatie.

'Nederlandstalige scholen onder Brussels bestuur, dat gaat niet. No pasará'

Benjamin Dalle (CD&V)
Vlaams minister voor Brussel

'De principes zijn belangrijk', zegt Dalle. 'Hoe het kind heet, is dat minder. Het is in grote mate een semantische oefening.' Hoe ambitieus worden dan de communautaire plannen van de regering-De Croo? Een eerste antwoord daarop komt misschien van de burger. Nog dit jaar wil Vivaldi een participatietraject opstarten rond het institutionele debat.

Matthias Verbergt

'Vier totaal gescheiden gewesten is onhaalbaar'

INTERVIEW WILLEM SAS

Professor fiscaal federalisme KU Leuven

'Niemand begrijpt het Belgische institutionele kluwen nog', zegt professor Willem Sas, die als econoom verbonden is aan de Schotse University of Stirling en aan de KU Leuven, en gespecialiseerd is in fiscaal federalisme. 'Bij een staatsvorming moeten twee prioriteiten centraal staan: efficiëntie en transparantie. Het is goed dat de federale regering de tijd wil nemen om hierover na te denken. Net daarom doet ze best geen voorafnames op het debat.'

Is een België met vier gewesten een goed idee?

'Dat is de meest heldere oplossing: alle bevoegdheden die nu bij de gemeenschappen zitten, zoals onderwijs of cultuur, worden zo uitgeoefend door vier evenwaardige deelstaten. Maar het idee van vier totaal gescheiden gewesten is politiek volstrekt onhaalbaar. Vlaanderen noch Wallonië wil de band met Brussel volledig doorknippen.'

Blijft met een hybride model dan niet alles bij het oude?

'Als de loopgraven niet verlaten worden, is dat het risico. Om te beginnen moet er een Franstalige interne staatsvorming komen. In Vlaanderen fuseerden gewest en gemeenschap, maar het Waals Gewest en de Franse Gemeenschap hebben nog steeds een eigen regering en parlement. Maar er is meer nodig, zeker wat Brussel betreft. Er zijn tussenposities mogelijk die toch vereenvoudigend zijn, maar die vereisen dat het idee achter de gemeenschappen ten minste gedeeltelijk wordt losgelaten.'

Hoe ziet zo'n oplossing eruit?

'Je kunt als Vlaamse toegeving de gemeenschapsbevoegdheden aan Brussel laten, maar dan uitgeoefend door een orgaan waarin de Nederlandstaligen forse garanties hebben qua inspraak. In ruil zouden de Franstaligen bevoegdheden van de negentien Brusselse gemeenten en zes politiezones kunnen centraliseren bij het gewest, wat voor hen dan weer taboe is. Maar er zijn ook andere pistes.' (mv)

Willem Sas. © belga

vooraan

6

Braziliaanse variant allicht voor Kerstmis gearriveerd

16

Psychologen geven tips tegen staatsgreepstress in Myanmar

opinie

De bom onder ons pensioen tikt almaar luider

Podcast

Wat stoort het katholiek onderwijs echt aan de eindtermen?

DS U vindt de podcast in onze app DS Nieuws

vooraan 2-5, binnenland 6-11, buitenland 12-16, economie 18-21, in memoriam 24, regio 17, sport 22-23, opinie 26-28, cultuur & media DS2

currief

Wintergast

Op een rieten zetel in de warme beschutting van de keuken kijkt ik graag met de verrekijker de tuin in. Niet dat het zo'n grote tuin is, maar zo krijg ik beter zicht op de vogels die zich al op enkele meters afstand bevinden. Het is dan alsof je er een gesprek mee kunt aanknopen, over lijnzaad, vetbollen, de huiskat, Rachel Carson of Alfred Hitchcock. Onderwerpen, vermoed ik, waarover het met tuinvogels goed palaveren is.

Aan de boom met de voedselro's zitten koolmezen, vinken, roodborsten, merels, duiven, kauwen, kraaien en eksters. Afgelopen weekend zaten wat verderop ook twee koperwieken, op hun gemak bessen uit de klimop aan het plukken. We wonen bijna twintig jaar in dit huis, nooit eerder koperwieken gezien. Ofwel zaten er nooit koperwieken, ofwel heb ik nu een leeftijd bereikt die me gevoelig maakt voor koperwieken. Aangestoken door die gestrobruine vlekken onder vleugels, in opwindend door wintergasten die twee keer per jaar de oversteek wagen.

Ik weet dat de wiewaalfase en de scholestertermijn van mijn leven voorbij zijn, en zeker mijn *halcyon days*, en dat is wat ik aanvaard, want ik weet dat de roerdomptijd er nog aankomt.

De koperwiek draagt nog andere namen. Oranjelijster. Schatlijster. Wijnlijster. Winterlijster. Iedereen kiest zelf, maar ik houd het bij de koperwieken.

Hans Cotty

